

non sit verus Episcopus, non potest hoc committere, etc. » — Hæc ille, cum multis aliis ad propositum facientibus.

Denique illud fundamentum quod ultimo recitat arguens, licet ex prædictis pateat esse insolidum, tamen, ex abundanti, ad ostendendum ejus ruinam, recito dictum sancti Thomæ, ubi supra, scilicet dist. 25, q. 1, art. 1, in solutione quinti. Arguit enim sic, quinto loco : « Plus distat sacerdos a diacono, quam Episcopus ab Episcopo. Sed Episcopus potest consecrare Episcopum. Ergo sacerdos potest promovere diaconum. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur solum propinquitas, sed completio potestatis. Et quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officiis, sicut Episcopus, ideo non sequitur quod possit diaconos facere, quamvis ille ordo sit sibi propinquus. » — Hæc ille. — Ex quibus habetur causa quare character sacerdotii non potest communicare seipsum, nec sacerdos simplex potest ordinare sacerdotem nec diaconum.

Ad argumentum contra quæstionem (α), et ad illud quod est pro quæstione (ε), patet responsio per prædicta.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

DISTINCTIONES XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX.

QUÆSTIO I.

UTRUM MATRIMONIUM SIT SACRAMENTUM

CIRCA vigesimam sextam distinctionem, et tres (γ) sequentes, queritur : Utrum matrimonium sit sacramentum.

Et arguitur quod non. Quia omne sacramentum novæ legis habet aliquam formam, quæ est de essentia sacramenti. Sed benedictio quæ fit per sacerdotem in nuptiis, non est de essentia matrimonii. Ergo non est sacramentum.

In oppositum arguitur. Quia dicitur, *Ephes. 5. (v. 32) : Sacramentum hoc magnum est, etc.*

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

(α) quæstionem. — conclusionem Pr.

(ε) quæstione. — conclusionem Pr.

(γ) tres. — quatuor Pr.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod matrimonium est vere et realiter sacramentum.

Hanc ponit sanctus Thomas, præsentī distinctione, q. 2, art. 1, ubi sic dicit : « Sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum, exhibitum per signa sensibilia. Unde, cum hoc inveniat in matrimonio, inter sacramenta computatur. — Item, sacramentum est sacræ rei signum. Sed matrimonium est hujusmodi. Ergo, etc. » — Hæc ille.

Ex quibus patet ratio pro conclusione.

Secunda conclusio est quod matrimonium confert gratiam.

Hanc ponit sanctus Thomas, eadem quæstione, art. 3, ubi sic dicit : « Circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt quod matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantum signum. Sed hoc non potest stare : quia, secundum hoc, in nullo abundaret a sacramentis veteris legis ; unde non esset ratio aliqua quare sacramentis novæ legis annumeraretur. Quod enim remedium præbeat satisfaciendo concupiscentiæ, ne in præceptis (α) ruat, dum nimis (ε) arctatur, habuit etiam in veteri lege, ex ipsa natura actus. — Et ideo alii dixerunt quod ibi confertur gratia in ordine ad recessum a malo : quia excusatur actus a peccato, qui sine matrimonio peccatum esset. Sed hoc esset nimis parum, quia hoc etiam in veteri lege habuit. Et ideo dicunt quod facit recedere a malo, inquantum mitigat concupiscentiam, ne extra bona matrimonii feratur ; non autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operandum. Sed hoc non potest stare : quia eadem gratia est quæ impedit peccatum, et quæ ad bonum inclinatur ; sicut idem calor est qui aufert frigus, et qui calefacit. — Unde alii dicunt quod matrimonium, inquantum in fide Christi contrahitur, habet ut conferat gratiam adjuvantem ad illa operanda quæ in matrimonio requiruntur. Et hoc probabilius est. Quia ubicumque datur divinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia quibus homo convenienter uti possit facultate illa ; sicut patet quod omnibus potentiis animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint. Unde, cum in matrimonio detur homini, ex divina institutione, facultas utendi uxore sua ad procreationem

(α) præceptis. — præceptum Pr.

(ε) nimis. — mens Pr.

prolis, datur etiam gratia, sine qua id convenienter facere non posset; sicut etiam de potestate ordinis supra (dist. 24, q. 1, art. 2, q^{1a} 1) dictum est. Et sic ista gratia data, est ultima res contenta in hoc sacramento. » — Hæc ille.

Ex quibus patet ratio in forma pro conclusione.

Tertia conclusio est quod matrimonium, quantum ad illud quod est res et sacramentum, essentialiter est quedam relatio de genere conjunctionis.

Hanc ponit sanctus Thomas, dist. 27, q. 1, art. 1, in solutione primæ quæstiunculæ, dicens: « Con-junctio adunationem quamdam importat. Unde ubi-cumque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua con-junctio. Ea autem quæ ordinantur ad aliquid unum, dicuntur in ordine ad illud adunari; sicut multi homines adunantur ad unam militiam vel negotia-tionem exequendam, ex qua dicuntur commilitones ad invicem, vel socii negotiationis. Et ideo, cum per matrimonium ordinentur aliqui ad unam gene-rationem et educationem prolis, et iterum ad unam vitam domesticam, constat quod in matrimonio est aliqua conjunctio, secundum quam dicitur maritus et uxor. Et talis conjunctio ex hoc quod ordinatur (α) ad aliquid unum, est matrimonium. Conjunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium consequitur. » — Hæc ille.

Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit: « Relatio fundatur in aliquo sicut in causa, ut simi-litudo in qualitate; et in aliquo sicut in subjecto, ut in ipsis similibus. Et ex utraque parte potest attendi unitas et diversitas ipsius. Quia ergo in similitudine non est eadem qualitas numero, sed specie, in utroque similibus; et iterum subjecta similitudinis sunt duo numero; et similiter est de æqualitate; ideo æqualitas et similitudo omnibus modis est alia numero in utroque similibus et æqua-lium. Sed relatio quæ est matrimonii, ex una parte habet unitatem in utroque extremorum, scilicet ex parte causæ, quia ad eandem numero generatio-nem ordinatur; sed ex parte subjecti habet diver-sitatem secundum numerum. Et ideo hæc relatio est una et multiplex. Et secundum quod est multi-plex ex parte subjecti, nominatur his nominibus *uxor* et *maritus*; secundum autem quod est una, significatur hoc nomine *matrimonium*. » — Hæc ille.

Item, in solutione secundi, sic dicit: « Quamvis ipsa relatio non sit sensibile accidens, tamen causæ ejus possunt esse sensibiles. Nec in sacramento requiritur quod sit sensibile illud quod est res et sacramentum. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta conjunctio; sed verba expri-

mentia consensum, quæ sunt sacramentum tantum et causa prædictæ conjunctionis, sunt sensibilia. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclu-sione: Quod est de genere conjunctionis, est de genere relationis. Sed matrimonium, quoad illud quod est res et sacramentum simul, est de genere conjunctionis. Ergo, etc.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Quantum ad secun-dum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit Durandus (dist. 26, q. 3), dicens: Tenendum est absolute quod matri-monium est sacramentum, cum hoc determinet Ecclesia, Extra, *De hæreticis*, cap. (α) *Ad abolen-dam*, ubi numeratur matrimonium inter alia sacra-menta, ubi dicitur sic: *Universos qui de sacra-mento corporis et sanguinis Domini Nostri Jesu Christi, vel de baptismo, seu peccatorum con-fessione, matrimonio, seu cæteris sacramentis ecclesiasticis, aliter sentire aut docere non me-tuunt, quam Sacrosancta Romana Ecclesia præ-dicat et observat, vinculo anathematis innoda-mus*. Matrimonio etiam competit generalis ratio sacramenti, quæ est quod sacramentum est sacræ rei signum: matrimonium enim significat conjun-ctionem Christi et Ecclesiæ; unde Apostolus, loquens de matrimonio, *Ephes. 5* (v. 32), dicit: *Sacra-mentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et Ecclesia*. Duo ergo sunt tenenda de matrimonio; nec opposita eorum possunt teneri vel asseri sine periculo hæresis. Primum est, quod matrimonium est licitum; et ideo Tatiani et Mar-tiani et cæteri qui nuptiis detrahunt, censentur hæretici. Secundum est, quod matrimonium est sacramentum, eo modo quo sacræ rei signum dici-tur sacramentum; et dicere oppositum similiter est hæreticum, cum sit contrarium dicto Apostoli jam allegato. Matrimonium enim initiatum inter con-juges per consensum animorum, significat conjun-ctionem Christi et Ecclesiæ per fidem et charita-tem; matrimonium vero consummatum significat conjunctionem Christi et Ecclesiæ per conformita-tem naturæ assumptæ. Præter autem duo prædicta, sunt alia duo circa matrimonium, circa quæ sine periculo hæresis licitum est contrarie opinari. Quo-

(α) ordinatur. — ordinantur Pr.

(α) cap. — Om. Pr.

rum unum theologicum est, videlicet : Utrum in matrimonio conferatur gratia ex opere operato, sicut in aliis sacramentis novæ legis. Secundum vero est logicum : Utrum matrimonium habeat plenam univocationem cum aliis sacramentis. — Hæc Durandus

Et, post multa dicta circa primum, loquens de secundo, sic dicit : Sciendum, inquit, quod cum univoca sint quorum nomen est commune et ratio, id est, diffinitio secundum illud nomen est eadem, discurrendum est per rationes seu diffinitiones sacramenti in principio hujus *Quarti* positas. Quorum prior et communior diffinitio sacramenti est, quod sacramentum est sacre rei signum. Et, secundum hanc diffinitionem, non est dubium quin matrimonium sit univoce sacramentum cum aliis : est enim signum sacre rei, id est, conjunctionis Christi et Ecclesiæ, ut prius dictum fuit. Quamvis aliter sit in hoc sacramento et in aliis : quia, in aliis sacramentis, res sacra cujus sunt signum, non solum est significata, sed contenta ; in matrimonio autem, res sacra cujus est signum, est solum significata, sed non contenta. Aliæ autem sunt diffinitiones seu descriptiones sacramenti, assignatæ per beatum Augustinum, et Hugonem de Sancto Victore, et Magistrum *Sentent. (α)* ; qui omnes conveniunt in hoc, quod sacramentum novæ legis est aliquod signum vel sensibile extrinsecus homini appositum, ad effectum spiritualis sanctificationis. Et, quantum ad hoc, matrimonium non videtur habere perfectam univocationem cum sacramentis novæ legis.

Primo, quantum ad hoc quod sacramentum est signum. Quia illa quæ exterius aguntur in sacramentis novæ legis, excedunt dictamen rationis naturalis. Cum enim sacramenta sint quedam facta protestantia fidem, sicut fides est de his quæ rationem naturalem excedunt, sic ea quæ exterius aguntur in sacramentis, sunt signa ex divina institutione, et excedunt dictamen rationis naturalis : ut patet in cæteris sacramentis a matrimonio, scilicet in baptismo, confirmatione, et ordine, et hujusmodi ; de illis enim quæ exterius in prædictis sacramentis aguntur, nulla ratio naturalis potest reddi. De illis autem quæ exterius aguntur in matrimonio, potest reddi ratio naturalis, puta quod contrahentes matrimonium consentiant, et consensum suum expriment : hoc enim dicat ratio naturalis de quolibet contractu voluntario. Ergo illud signum corporale, vel sensibile, quod est in matrimonio et in cæteris sacramentis, non sumitur uniformiter vel univoce hinc et inde : quia, in aliis sacramentis, illa quæ exterius aguntur, sunt signa spiritualis effectus, ex divina institutione, cujus non potest

reddi ratio naturalis ; illud autem quod exterius agitur in matrimonio, dum contrahitur, est pure de dictamine rationis naturalis, excepta significatione conjunctionis Christi et Ecclesiæ, secundum quam dictum est quod matrimonium habet cum aliis sacramentis quamdam univocationem.

Secundo. Patet idem ex hoc quod sacramentum est aliquid extrinsecus appositum. Ex quo potest sic argui : Sacramenta consistunt in opere operato applicato illis qui suscipiunt sacramentum. Sed istud non convenit univoce matrimonio et cæteris sacramentis. Ergo, etc. Major patet ex his quæ dicta sunt de sacramentis novæ legis. Minor probatur. Quia, in cæteris sacramentis, baptismo, confirmatione, ordine, extrema unctione et pœnitentia, præter omnem actum suscipientium sacramentum, est aliquid extrinsecum quod eis applicatur : sicut aqua in baptismo, cum determinata forma verborum ; et in cæteris similiter ; et etiam in pœnitentia, de qua minus videtur, quia, præter omnem actum suscipientis, applicantur ei verba sacerdotis absolutionis. In matrimonio autem nihil est de prædictis : quia ad matrimonium sufficiunt verba contrahentium exprimentia consensum suum, sine quocunque extrinseco apposito, vel eis applicato. Ergo, quantum ad hoc quod sacramentum est opus operatum, homini extrinsecus appositum, non est univocatio inter matrimonium et alia sacramenta novæ legis. Et si dicatur quod verba unius conjugum alteri applicantur extrinsecus, et e converso, quando vir (α) dicit, *Accipio te in uxorem*, et mulier dicit, *Accipio te in maritum* ; — adhuc non est hic plena univocatio cum his quæ extrinsecus aguntur in aliis sacramentis : quia, in aliis sacramentis, applicatio non fit per suscipientes sacramentum, sed per alium ; et ideo sacramentum dicitur signum sensibile extrinsecus appositum ; in matrimonio autem prædicta applicatio fit per suscipientes, et non per exteriorem ; quare non similiter est hic et ibi. Item, matrimonium non simul contrahitur inter præsentem exprimentem sibi invicem consensum suum, sed inter absentes, per litteras, vel per nuntium ; et tunc non est applicatio univoca cum applicatione quæ fit in aliis sacramentis, in quibus oportet suscipientem esse realiter præsentem conferenti. Non enim Episcopus potest conferre ordines, vel sacramentum confirmationis, vel baptismi, vel extremæ unctionis, vel sacramentalis absolutionis peccatorum, his qui sunt ab eo per longa terrarum spatia semoti, sed solum præsentibus ; nec sacerdos existens in Hispania potest conficere panem existentem in India ; mulier autem existens in Francia contrahere potest cum viro existente in Hispania, et est verum matrimonium ; quare non est univoca applicatio hic et ibi.

(α) Has diffinitiones reperies in præsentis volumine, pag. 4 et 5. — Quoad diffinitionem Augustini, Cfr. pag. 5, col. 1, not. α.

(α) vir. — unus Pr.

Tertio. Patet idem ex eo quod sacramentum exhibetur ad effectum sanctificationis spiritualis. Ex quo arguitur sic: Sacramentum confert gratiam non habenti, nisi ponat obicem; aut, si habet, auget eam. Sed matrimonium nullum istorum facit. Ergo non est univoce sacramentum sicut alia sacramenta novæ legis. Major supponitur. Minor probatur. Quod enim matrimonium non conferat gratiam non habenti, satis patet: quia hoc pertinet solum ad sacramenta quæ ordinantur ad remissionem culpæ mortalis, ut sunt baptismus et pœnitentia. Nec auget eam prius habenti: quia continentibus existentibus in gratia, et postea contrahentibus, non augetur gratia, sed potius minueretur, si gratia et charitas reciperent diminutionem; quia melius est continere quam nubere, secundum illud Apostoli, *1. Corinth. 7 (v. 38): Qui nubit, bene facit; qui non nubit, melius facit.* Ergo, etc.

Quarto. Quia circa sacramenta novæ legis alia a baptismo, ordinatio Ecclesiæ potest habere vim præcepti, sed nunquam est de necessitate sacramenti. Sed ordinatio Ecclesiæ circa matrimonium est de necessitate matrimonii: facit enim Ecclesia personas illegitimas (α) ad contrahendum, et de illegitimis facit legitimas, ut placet. Ergo matrimonium non est univoce sacramentum cum prædictis.

Quinto. Quia absque baptismo nullus est susceptivus sacramenti proprie dicti, cum baptismus sit janua sacramentorum. Sed, ante baptismum, contrahunt infideles verum matrimonium inter se, sicut fideles post baptismum. Ergo, etc. Nec obstat quod matrimonium eorum non dicitur ratum: quia, si ambo baptizentur, jam matrimonium eorum est ratum; sed non est magis sacramentum quam prius, ut probabitur; ergo, etc. Probatio assumptæ: quia in omni sacramento opus est novo facto, cum consistat in opere operato; sed in tali matrimonio nihil est de novo factum; solum enim sunt baptizati, baptismus autem est sacramentum distinctum a matrimonio; sicut ergo tale matrimonium non fuit sacramentum ante baptismum univoce cum prædictis, ita nec post, cum tamen sit verum et ratum. Et mirum est quod aliqui volunt quærere plenam univocationem inter sacramenta quæ sunt præcise novæ legis, et tenentur sola fide, et matrimonium, quod non solum est in nova lege, sed fuit in veteri, et ante omnem legem scriptam, tam pro statu innocentie quam nature, et est præcise de dictamine rationis, vel absque fide, excepta significatione conjunctionis Christi et Ecclesiæ. Igitur, etc.

Sexto (6). Quia sacramentum quod non est neces-

(α) illegitimas. — legitimas Pr.

(6) Hoc argumentum et quatuor sequentia Auctor refert prout inveniuntur apud Petrum de Palude (dist. 26, q. 4), qui ea attribuit Durando.

sitatis, habet per ministros Ecclesiæ dispensari; unde solus baptismus, qui est sacramentum necessitatis, potest per quemlibet laicum dispensari. Sed matrimonium non est necessitatis quantum ad quamlibet personam; et tamen non dispensatur per ministros Ecclesiæ; benedictio enim nubentium non est de necessitate. Ergo matrimonium non est sacramentum.

Septimo. Quia omne sacramentum habet formam distinctam a materia. Sed hoc non est in matrimonio: non enim verba exprimentia consensum viri sunt magis forma quam verba mulieris, nec econtra. Ergo, etc.

Octavo. Quia quæ exterius aguntur in sacramentis proprie sumptis, non possunt esse de dictamine puræ rationis naturalis: quia, cum sacramenta sint quedam protestationes fidei, sicut fides est de his quæ rationem naturalem excedunt, sic eorum quæ exterius aguntur, non potest esse ratio naturalis in sacramentis, sicut in baptismo, confirmatione, et ordine. In matrimonio autem, eorum quæ exterius aguntur potest reddi naturalis ratio, utpote quod assentiant, et consensum suum expriment. Ergo, etc.

Nono. Quia circa sacramenta ordinatio Ecclesiæ potest habere vim præcepti. Facit autem (α) Ecclesia personas illegitimas ad contrahendum, et de illegitimis legitimas, prout placet. Ergo matrimonium non est proprie sacramentum.

Decimo. Quia sacramenta non deiciunt hominem a perfectiori statu. Sed matrimonium deiecit hominem a statu continentie, qui est melior et perfectior matrimonio, dicente Apostolo, *1. Corinth. 7 (v. 38): Qui nubit, bene facit; qui non nubit, melius facit.* Ergo videtur quod matrimonium non sit stricte et proprie sacramentum, sed solum large, prout sacramentum dicitur sacræ rei signum.

Undecimo. Quia rationes contrariæ opinionis non movent. Quæ sunt specialiter duæ. Prima est: quia omne remedium contra peccatum est sacramentum; sed matrimonium est in remedium contra peccatum institutum, dicente Apostolo, *1. Corinth. 7 (v. 2), Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat;* ergo est sacramentum. Secunda ratio est: quia, si matrimonium non esset sacramentum, causa matrimonii esset pure temporalis (6), et pertineret ad iudicem sæcularem, et non ecclesiasticum; sed istud est contra canones; ergo, etc. — Sed ista argumenta non cogunt. Non quidem primum. Quia non omne remedium contra peccatum est sacramentum. Quia, si alicui indigenti detur pecunia, est sibi in remedium, ne egestate compulsus furetur; et sic datur sibi in remedium contra peccatum; et tamen datio pecuniæ non est sacramen-

(α) autem. — enim Pr.

(6) temporalis. — corporalis Pr.

tum. Sic, cum per actum matrimonii satisfaciat concupiscentiæ, matrimonium est remedium, ne concupiscentia incitet ad alias corruptelas, puta fornicationem, adulterium. Et sic est in omnibus quæ ex natura actus (α) impediunt peccatum ne fiat. Talia autem non sunt sacramenta; sed solum illa remedia quæ ex natura actus non habent hoc facere, sed ex divina institutione, per virtutem supernaturalem eis collatam vel assistentem, adhibitis quibusdam sensibilibus, quorum non posset reddi ratio naturalis; quod non est in matrimonio. — Similiter secunda ratio non valet. — Quia dicitur quod matrimonium est sacramentum saltem large. Esto etiam quod nullum esset sacramentum, adhuc cognitio ejus pertinet ad judicem ecclesiasticum. Quia cognitio de hoc quod est pure peccatum, et pertinet ad conscientiam solam, nec ledit rempublicam temporaliter vel in rebus vel personis, pertinet ad judicem ecclesiasticum. Talis autem est error circa matrimonium. Ideo, quoad hoc, causa matrimonii est pure spiritualis, et pertinet ad judicem ecclesiasticum. Ideo, etc.

§ 2. — CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Contra secundam conclusionem arguit idem Durandus (dist. 26, q. 3), dicens quod circa hanc conclusionem aliter opinantur juristæ, et aliter theologi. Juristæ enim qui noverunt textum decretorum et decretalium, in quibus mens Romanæ Ecclesiæ exprimitur, et fuerunt expositores et glossatores canonum et decretalium, et aliqui eorum fuerunt de collegio Cardinalium S. Romanæ Ecclesiæ, tenent quod in sacramento matrimonii non confertur gratia. Goffredus (ε) enim in Summa sua, titulo *De sacramentis non iterandis*, dicit sic: « Fit et alia divisio sacramentorum. Quædam enim sunt, in quibus confertur gratia, ut, 1, q. 1, *Quidquid* (γ), ut sunt sacramenta necessitatis et ordinis. Quædam autem sunt, in quibus non confertur gratia, ut matrimonia, cum contrahuntur; et, ob hoc, in eorum contractu pretia interveniunt, ut, 32, q. 2, *Honorantur*, et conditiones pecuniariæ, ut, Extra, *De conditionibus appositis in desponsatione* (δ), cap. *De illis*. »

(α) actus. — contractus Pr.

(ε) Goffredus de Trano, in oppido Trano in Apulia natus. Fuit juris canonici in Universitate Bononiensi professor, nec non capellanus Papæ Gregorii IX. Obiit anno Domini 1245, eodem anno quo Cardinalis diaconus tituli S. Adriani fuerat creatus. Inter præcipuos Collectionis Decretalium Gregorii IX glossatores merito memorandus est.

(γ) Id est, Caus. 1, q. 1, can. *Quidquid*. Goffredus, sicut et ceteri Juristæ quorum sententiam affert Durandus, Decretum Gratiani citabant modo qui olim observari consueverat.

(δ) desponsatione, — matrimonio Pr.

— Hæc Goffredus. — Item, Hostiensis (α), in Summa, primo libro, titulo *De sacramentis non iterandis*, dicit: « Tertia divisio sacramentorum hæc est: Quia quædam sunt, in quibus confertur gratia, ut, 1, q. 1, *Quidquid*, ut sunt sacramenta necessitatis, ordinis, sive dignitatis. Quædam vero sunt, in quibus gratia non confertur, sicut matrimonia: sive cum contrahuntur, quoniam pretia interveniunt, 32, q. 2, *Honorantur*, 30, q. 5, *Aliter*, et conditiones pecuniariæ apponuntur, Extra, *De conditionibus appositis*, etc., cap. *De illis*; sive cum consummantur, 32, q. 2, *Connubia*; quod non esset, si per ipsum gratia conferretur; nam in (ε) illis in quibus gratia confertur, talia simoniam inducunt, etc. » — Item, Extra, *De simonia*, cap. (γ) *Cum in Ecclesiæ corpore*, dicit Bernardus (δ) in Apparatu: « Pro benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur, quia per eas gratia confertur. Sed pro matrimonio aliquid dare vel recipere non est peccatum, 1, q. 1, *Quidquid*, 32, q. 2, *Honorantur*: quia, licet sit sacramentum, per ipsum tamen gratia non confertur, arg. (ε) 27, q. 1, *Nuptiarum*, 32, q. 2, *Connubia*. » Item, super illo cap. *Honorantur*, notatur sic in Apparatu: « Si quæras quare in hoc sacramento potius interveniat pecunia quam in aliis, dicunt quidam quod propter onera matrimonii. Sed certe eadem ratione pro ingressu monasterii posset recipi pecunia, propter onera quæ sustinet monasterium. Sed hæc est ratio: quia in hoc sacramento non confertur gratia Spiritus Sancti, sicut fit in aliis, ut, 1, q. 1, *Multi sæcularium*, cap. *Sicut*, et cap. *Quidquid invisibilis* (ζ). » — Hæc Apparatus. — Quod autem sub pacto pretii possit quis licite aliquam sibi desponsare, expresse dicitur, Extra, *De conditionibus appositis in desponsatione*, etc. (η), cap. *De illis*. Ibi enim dicitur quod si aliquis sub

(α) Henricus de Segusio, Segusii in Pedemontio natus, Bononiæ Parisiisque juris canonici professor, postea archiepiscopus Elredunensis in Gallia, et inde cardinalis episcopus Ostiensis, unde communiter Hostiensis appellatur. Commentarium exaravit in quinque libros Decretalium. Obiit anno Domini 1271.

(ε) in. — Om. Pr.

(γ) cap. — Om. Pr.

(δ) Bernardus de Botone, seu Parmensis, ex nomine patrie sic designatus. Jus canonicum in Universitate Bononiensi docuit, capituli cathedralis Bononiensis fuit canonicus, postea Summi Pontificis capellanus. Obiit anno 1263. Apparatum glossarum adornavit, sub nomine *Glossæ ordinariæ* collectionis gregorianæ cognitum.

(ε) « Antiquiores canonistæ, cum ad confirmationem aliqujus assertionis citant canonem, in quo illa assertio non quidem expresse enuntiatur, e quo tamen argumentando inferitur, tunc illi canonem præmittunt vocem *arg.*, id est, argumento, scilicet canonis citati. » Franc. Laurin, *Introd. in corpus Juris canonici*, par. 1, cap. 1, § 7.

(ζ) *Multi sæcularium*, cap. *Sicut*, et cap. *Quidquid invisibilis*. — *Mulier*, et cap. *Sicut invisibilis* Pr.

(η) in desponsatione, etc. — Om. Pr.

huiusmodi verbis iuramentum alicui mulieri præstiterit, « Ego te in uxorem accipiam, si tantum mihi donaveris, » reus perjurii non habetur, si eam nolentem sibi solvere quod sibi dare petiit, non acceperit in uxorem. Super quo dicit Bernardus, in Apparatu : « Talis conditio est licita in sponsalibus, ut hic patet. » Sed constat quod pro sacramentis conferentibus gratiam non licet dare aut recipere pecuniam ex pacto seu contractu alicuius pretii. Ergo, secundum prædictos doctores, in sacramento matrimonii non confertur gratia. Quorum opinio an sit vera vel falsa, et allegationes quas de iure canonico pro se inducunt, an bene adducantur per eos, vel male, non determino quoad præsens; sed hoc solum accipio tanquam verum, quod, cum prædicti doctores noverint iura canonica, et eorum scripta et dicta habeantur a Papa et Cardinalibus et a Prælatibus et cæteris Ecclesiarum rectoribus, quorum est specialiter scire quid Ecclesia Romana prædicat et observat, nec scripta eorum quoad prædictum articulum de matrimonio reprobantur tanquam erronea vel contraria determinationi Ecclesiæ, quod sentire quod sacramentum matrimonii non conferat gratiam, non est contra determinationem Ecclesiæ, nec contra illud quod Ecclesia Romana prædicat et observat. — Huic etiam opinioni consentit Magister *Sentent.*, lib. 4, dist. 2, circa principium, dicens sic, quod « sacramentorum novæ legis alia remedium (α) contra peccatum præbent, et gratiam adjutricem conferunt, ut baptismus; alia in remedium tantum sunt, ut conjugium; alia gratia et virtute nos fulciunt, ut Eucharistia et ordo ». Ergo, tam ex divisione quam ex dictione exclusiva, cum dicit, « in remedium tantum sunt, ut conjugium, » videtur Magister *Sentent.* sacramentum conjugii a collatione gratiæ separasse. Moderni autem theologi quasi communiter tenent quod per sacramentum matrimonii confertur gratia, nisi contrahentes ponant obicem, sicut fit in aliis sacramentis, quibus æquiparatur sacramentum matrimonii in hoc casu; alias non videtur eis posse tenere quod matrimonium sit sacramentum novæ legis. — Hæc Durandus.

§ 3. — CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Argumentum Aureoli. — Contra tertiam conclusionem arguit Aureolus (dist. 26, q. 1, art. 1), probando quod matrimonium non sit relatio realis. Quia relatio realis non advenit noviter sine mutatione facta in aliquo absoluto, puta in fundamento vel ratione fundandi. Sed relatio conjugis ad conjugem advenit, nulla mutatione facta in fundamento vel ratione fundandi. Fundamentum enim (ε) est

corpus; ratio vero fundandi est actus voluntatis. Modo, nulla mutatione facta in corpore, solo actu voluntatis adveniente et consensu, oritur relatio, nulla facta mutatione reali; sed tantummodo est ibi per actum voluntatis. Talis autem relatio æque bene est respectus rationis, sicut illa quæ advenit per actum intellectus. — Hæc Aureolus.

II. Argumenta Petri de Palude et aliorum.

— Secundo contra eandem conclusionem arguit Petrus de Palude (dist. 31, q. 1), probando quod vinculum matrimoniale sit aliquid absolutum in corpore. Et quod sit aliquid absolutum, potest sic probari: quia omne sacramentum novæ legis est causa gratiæ, disponendo ad eam. Et sicut in imprimendis characterem, ipse character est dispositio, in aliis ornatus; ita et hic ipsummet vinculum conjugale est dispositio. Et sic est aliquid absolutum, cum dispositio sit in prima specie qualitatis, vel secunda, et non in genere relationis. — Quod autem sit dispositio in corpore, ex hoc videtur: quia gratia sacramentalis in matrimonio est contra carnis concupiscentias, propter quam *melius est nubere quam uri* (1. *Corinth.* 7, v. 9); ubi autem est morbus, ibi et medicina. Et si vinculum est in ipso corpore subjective, tunc esset bene causa quare corrumpitur corruptione ipsius corporis; sicut in morte mariti corrumpitur vinculum in corpore ejus, sicut et omnis dispositio corporea, et per consequens ista, quæ est ad gratiam sacramentalem, quæ est *ut sciat homo suum vas possidere in sanctificatione* (1. *Thessalon.* 4, v. 4), per quam generativa ordinatur, et alia quæ ad bonum usum conjugii requiruntur. Sed quomodo corrumpitur corruptione objecti, cum distinctorum objectorum absolutorum corruptio unius non sit corruptio alterius, nec generatio unius sit generatio alterius? Immo, quæ sunt unum, corrumpuntur simul, et simul generantur; et diversa seorsum, maxime quando unum non est causa alterius. Potest enim absolutum destrui non solum per se, sui corruptione, sed per accidens, corruptione suæ causæ in conservari. Non est autem unus conjux causa alterius; nec essentia conjugii in uno, est causa essentiae vinculi in alio. Unde dicendum quod sicut, corrupto colore, corrumpitur visio, quamvis visio sit aliquid absolutum, non quia color sit ejus causa (quia idem esset si visio esset a Deo effective), sed quia est terminus ejus, a quo dependet; sic, quia in matrimonio vinculum quod est in uno conjugum, habet alterum pro termino, ideo, illo deficiente, deficit: sicut visio, licet non sit relatio, sed qualitas absoluta, tamen, necessaria consequentia, includit respectum ad visibile sicut ad terminum, et inde est quod, illo respectu destructo, destruitur et ipsa visio; sic et in proposito.

Arguunt alii, ut dicit Petrus (ibid.), quod tale vinculum sit in anima subjective. Quia sacramen-

(α) remedium. — remedia Pr.

(ε) enim. — ejus Pr.

talis dispositio est ad gratiam gratum facientem; quæ est ex parte animæ separatæ; et ubi est gratia subjective, ibi etiam debet esse ipsa dispositio. Et tunc videtur quod, sive sit relatio, sive aliquid absolutum, non possit deleri: quia anima quæ est ejus subjectum, et anima quæ est ejus objectum, sunt incorruptibiles. Unde, cum talis relatio non corrumpatur corruptione subjecti, nec objecti, nec a contrario, quod non habet, nec per peccatum, cum sit in peccatoribus, per consequens nec per mortem alterius, nec utriusque: sicut nec similitudo qua una anima rationalis alteri assimilatur postquam create sunt, non corrumpitur in æternum; nec tamen una est causa alterius.

Potest tamen probabiliter sustineri quod adhuc tale vinculum mortis conjugum alterius corrumpitur. Quod patet tripliciter. *Primo*, quia illud quod est ab agente et conservante per intellectum, propter certum finem, sine deficiente, deficit. Unde motus cœli, quem angelus facit propter generationem, illa deficiente, cessabit: quia angelus non plus movebitur ad effectum, postquam non plus movebitur a fine. Sic, quia Deus ad actus corporales, licet mediante sacramento, hoc vinculum impressit, inde est quod, altero mortuo, a quo vel ad quem non possit hujusmodi actus exerceri, Deus desinit conservare, ne frustra conservet; et sic desinit esse vinculum per subtractionem influentiæ causæ conservantis. Secus autem est de characterē, qui est ad actus spirituales; propter quod est indelebilis. — Sed contra hoc est: quia character non est nisi ad actus viæ, sicut baptismi (x) ad recipiendum hic alia sacramenta, confirmationis ad confitendum coram tyranno, ordinis ad conficiendum, etc.; quæ omnia propria sunt huic vitæ, prout distinguuntur contra aliam; ergo homo non deberet indelebiliter habere characterem, si solum habet actum vel effectum in hac vita mortali, et non in alia, in qua cessat collatio et susceptio sacramentorum. — Ad hoc posset dici quod (c), sicut remanent et reparantur virtutes cardinales in patria, quoad actus circa finem, sic et characteres: erit enim (γ) quidam specialis ornatus sanctorum novi Testamenti ex characterē baptismali respectu antiquorum, qui non habuerunt hanc conformitatem ad Christum; et similiter confirmatorum erit speculālis gloria respectu non confirmatorum, quasi militum Christi; et similiter ordinatorum, quasi Christi ministrorum. Sed vinculum matrimonii non esset ad gloriam, sed ignominiam, cum status conjugatorum sit infirmus pro tempore gratiæ, quando vinculum istud est aliquid reale (nam tempore legis, quando præferebatur conjugium virginitati, non erat aliquid reale); unde non potest manere realiter.

(x) baptismi. — baptismus Pr.

(c) quod. — quia Pr.

(γ) erit enim. — etenim Pr.

Secundo. Patet idem sic: Quia, sicut propter maximam ægritudinem scientia a sensibilibus acquisita corrumpitur in intellectu, sic et vinculum per mortem habentis, licet sit in anima; et etiam per mortem alterius, quasi objecti: sicut scientia per corruptionem organi phantasie in lethargia et furia, quod est corruptio objecti, non subjecti. — Sed contra hoc quod dictum est, scientiam corrumpi per ægritudinem, est illud quod dicunt doctores, scientiam remanere in anima separata; quæ tamen magis corrumpi deberet per mortem quam per aliam minorem transmutationem. Propter quod videretur alicui, quod, cum dicitur scientiam corrumpi per ægritudinem, intelligitur quoad usum et actum: quia in parte sensitiva corrumpitur species, et aliqui habitus correspondentes, quos oportet de novo generari, si debeat in actum exire; sed essentia habitus intellectualis non corrumpitur, etc. — Sed, sustinendo dictum commune, potest dici quod ista stant simul, scilicet habitum scientiæ in intellectu et virtutis in voluntate corrumpi per infirmitatem, non per mortem: nam per infirmitatem, vita durante, corrupto objecto intellectus, et per consequens voluntatis, quod est organum phantasie, oportet habitum intellectuale cessare ab actu; sola autem cessatio actus corrumpit habitum ex actibus (α) acquisitum (sicut subtractio calefacientis remittit et tandem corrumpit calorem aquæ); et (c) hoc est in via, quando nihil sic firmatur in anima, quin possit corrumpi; sed in morte, sicut anima separatur a corpore incorruptibilis, sic in ipsa quæcumque tunc sunt, ut species et habitus, immobiliter firmantur; unde, sicut frequentia actuum non causat in ipsa habitum novum, sic nec cessatio actuum corrumpit habitum antiquum. Item, non est ibi cessatio actuum: quia omnis dispositio et perfectio disponit et perficit suum subjectum diversimode, secundum diversum modum essendi ejus; unde habitus et species animæ conjunctæ usum sive actum suum non habent sine specie phantastica, quia tunc est naturæ animæ intelligentis et volentis speculāri phantasmata; sed, quando est separata, habet modum intelligendi et volendi conformem angelis, sicut modum essendi; unde tunc potest uti speciebus et habitibus suis sine phantasmate.

Tertio. Patet idem sic: Potest enim imaginari quod, sicut per consensum expressum causatur vinculum spirituale, quia significat conjunctionem Christi et Ecclesiæ spiritualem, et significando causat per consequens conjunctionem animorum, quam etiam significat ut rem contentam; sic per conjunctionem corporum sequentem, significantem conjunctionem Christi et humanæ naturæ, causatur

(α) actibus. — habitibus Pr.

(c) et. — Om. Pr.

vinculum corporale. Sicut ergo corrumpitur visio, corrupto visibili ad quod est, vel subtracto ab ejus presentia; sic, quia vinculum matrimoniale corporale et spirituale est ad alterum, in ordine ad actus vite hujus mortalis, cui homo funditus moritur per mortem naturalem, inde est quod tunc corrumpitur (α) utrumque. Sed (β) per mortem civilem qua cogitat quæ Dei sunt, tollitur spirituale, quod erat ad cogitandum quæ mundi sunt: sicut, sublata intellectione, tollitur volitio, etiam si non esset ab ea causata; quia est tale objectum, ad quod habet necessariam habitudinem; sicut scibile sublatum aufert scientiam. — Hæc Petrus, in forma.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Et quidem, quantum ad objecta Durandi contra primam conclusionem, sciendum est quod ipse, in suo primo opere, tenebat quod matrimonium non erat proprie sacramentum; sed, visis objectionibus quæ contra scripta sua in hac materia per alios inducebantur, coactus fuit in ultimo opere cautius loqui, ut scilicet confiteretur matrimonium esse vere et proprie sacramentum, sed non univoce cum aliis sacramentis novæ legis. Sed adhuc ista coloratio non valet, sicut ostendit Petrus de Palude (dist. 26, q. 4), dicens: « Illi de prædicta opinione, ad probandum quod matrimonium non sit proprie sacramentum, arguunt ex diversitate hujus sacramenti ad alia. De quo, ut appareat quod male arguunt, sciendum in generali, quod per consimiles rationes posset probari nullum sacramentum esse sacramentum univoce cum aliis: quia non est aliquod sacramentum, quod non habeat aliquid sibi proprium, in quo differt ab omni alio; unde, si de illo sumatur major secundum quod convenit aliis, affirmative vel negative, et minor proportionaliter, concludetur non esse sacramentum; verbi gratia, ex parte ministri, susceptivi, materie, vel formæ. Nam, de baptismo, dicam quod omne sacramentum est aliud quam purum elementum corporale (ut patet inducendo in aliis a baptismo; et patet ratione, quia, cum sacramentum sit protestativum fidei,

quæ non est naturale quid, debet habere pro materia aliquid non naturale); sed baptismus habet pro materia elementum; ergo non est sacramentum. Præterea, omne sacramentum ministratur a ministro Ecclesiæ, etiam in necessitate, sicut patet de aliis; sed baptismus in extrema necessitate ministratur etiam a non sacerdote; ergo non est sacramentum. Similiter de confirmatione: quia sacramentum non habet nisi unam materiam correspondentem uni formæ; sed istud habet duplicem materiam; ergo, etc. Similiter, quia Papa mutat ejus ministrum, quod non facit in aliis. Tertio, de Eucharistia: quia omne aliud sacramentum consistit in usu materie, et non ejus consecratione. Quarto, de poenitentia: quia non habet materiam exterioriorem, sicut habent alia. Quinto, de ordine: quia Papa in aliquibus mutat ministrum; et quia habet formam imperativam, quod non habet aliud sacramentum, et videtur contra rationem quod homo imperet illa quæ non sunt a se sed a Deo. Sexto, de extrema unctione: quia habet formam solum deprecativam, quod non habet aliquod aliud. Dicendum est ergo ad omnia ista, quod, sicut Christus est vere et proprie homo, licet aliquid habeat quod nullus alius homo habet, et aliquo caret quo nullus alius caruit, quia habet illa quæ sunt de essentia hominis vere et proprie, scilicet animam rationalem et corpus organicum, posita autem essentia rei, ponitur ipsa, omni alio remoto; ita septem sunt sacramenta novæ legis vere et proprie dicta, licet quodlibet habeat aliquid singulare vel careat singulari, quia, hoc non obstante, quodlibet est signum et causa gratiæ, quod sufficit ad essentiam sacramenti. » — Hæc Petrus.

Item, ibidem: « Si, inquit, isti intelligant quod matrimonium non est ita perfectum sacramentum sicut alia, verum dicunt: quia, cum sacramenta novæ legis abundant a sacramentis veteris legis in causando potius quam in significando, illud est perfectius, quod magis causat gratiam; sed matrimonium inter alia minus causat gratiam, licet plus (α) significet; ergo simpliciter est imperfectius sacramentum inter omnia sacramenta novæ legis. Sed æque proprie est sacramentum novæ legis sicut aliquod aliorum: sicut asinus est proprie animal sicut homo, licet non sit æque perfectum animal; quia illa quæ sunt de ratione animalis, puta substantia animata sensibilis, æque proprie competunt asino sicut homini, licet non æque perfecte; quia esse substantiam, et habere animam et sensum, non convenit asino metaphorice sicut nec homini, sed proprie utrique, sed non est substantia æque perfecte anima et sensus in bruto sicut in homine; ita et in proposito; quia de ratione sacramenti novæ legis non sunt nisi duo, scilicet quod sit causa et signum

(α) corrumpitur. — corrumpit Pr.

(β) Sed. — Sic igitur Pr.

(α) plus. — prius Pr.

gratiæ; utrumque autem non æquivoce, nec metaphorice, sed proprie convenit matrimonio, licet non æque perfecte sicut aliis; ergo est vere et proprie sacramentum sicut alia, licet non æque perfectum. Juristæ autem, et qui negant matrimonium conferre gratiam, non possunt salvare matrimonium esse sacramentum novæ legis. » — Hæc Petrus, et bene, et conformiter dictis sancti Thomæ, 1 p., q. 29, art. 4, ubi arguit sic, quarto loco : « Persona in hominibus et angelis non significat relationem, sed absolutum aliquid. Si ergo in Deo significaret relationem, diceretur æquivoce de Deo, et hominibus, et angelis. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod diversa ratio minus communis non facit æquivocationem in magis communi. Licet enim equi et asini sit alia propria diffinitio, tamen univocantur in nomine animalis; quia communis diffinitio animalis convenit utrique. Unde non sequitur quod, licet in significatione personæ divinæ contineatur relatio, non autem in significatione personæ angelicæ, vel humanæ, quod nomen personæ æquivoce dicatur. » — Hæc ille. — Item, q. 13, art. 10, in solutione primi, sic dicit : « Nominum multiplicitas non attenditur secundum nominis prædicationem, sed secundum significationem. Hoc enim nomen *homo*, de quocumque prædicetur, sive vere, sive false, uno modo dicitur. Sed tunc multipliciter diceretur, si per hoc nomen *homo* intenderemus significare diversa : puta, si unus homo intenderet significare per hoc nomen *homo* illud quod vere est homo, alius intenderet significare eodem nomine lapidem, vel aliquid aliud, etc. » Item, de *Potentia Dei*, q. 9, art. 4, arguit sic, sexto loco : « Nullum nomen significat res diversarum generum, nisi æquivoce; *acutum* enim æquivoce dicitur in saporibus et magnitudinibus. Manifestum est autem quod *persona* in angelis et hominibus non significat relationem, sed aliquid absolutum. Si ergo in Deo significet relationem, erit æquivoce dictum. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod hoc quod *persona* aliud significat in Deo et homine, pertinet ad diversitatem suppositionis magis quam ad diversam significationem hujus communis quod est *persona*. Diversa autem suppositio non facit æquivocationem, sed diversa significatio. » — Hæc ille. — Et ad pleniorum intellectum ejus, in principali responsione articuli, sciendum quod beatus Thomas sic dicit : « Sciendum quod propria ratio nominis est quam significat nomen, secundum Philosophum, 4. *Metaphysicæ* (l. c. 28). Illud autem cui attribuitur nomen, si sit recte sumptum sub re significata per nomen, sicut determinatum sub indeterminato, dicitur supponi per nomen; si autem non sit recte sumptum sub re nominis, dicitur copulari (α) per

nomen. Sicut hoc nomen *animal* significat substantiam animatam sensibilem, et *album* significat colorem segregativum visus; *homo* vero recte sumitur sub ratione animalis, sicut determinatum sub indeterminato (est enim homo substantia animata sensibilis tali anima, scilicet rationali); sub albo vero, quod est extra essentiam ejus, non directe sumitur; unde homo supponitur nomine animalis, copulatur vero nomine albi. Et quia inferius quod supponitur, per nomen commune, se habet ad commune sicut determinatum ad indeterminatum, id quod erat suppositum, fit significatum, determinatione apposita ad commune : animal enim rationale significat hominem. Sed sciendum quod aliquid significatur dupliciter : uno modo formaliter, alio modo materialiter. Formaliter quidem significatur per nomen id ad quod significandum nomen est principaliter impositum, quod est ratio nominis; sicut hoc nomen *homo* significat aliquid compositum ex corpore et anima rationali. Materialiter vero significatur per nomen id in quo talis ratio salvatur; sicut hoc nomen *homo* significat aliquid habens cor et cerebrum et hujusmodi partes, sine quibus non potest esse corpus animatum anima rationali. Secundum hoc ergo dicendum est quod hoc nomen *persona* communiter sumptum nihil aliud significat quam substantiam individuum rationalis nature. Et quia sub substantia individua rationalis nature continetur substantia individua, id est, incommunicabilis et ab aliis distincta, tam Dei quam hominis quam angeli, oportet quod persona divina significet subsistens distinctum in natura divina, sicut persona humana significat distinctum subsistens in natura humana. Et hæc est formalis significatio tam personæ divinæ quam personæ humanæ. Sed quia distinctum subsistens in natura humana non est aliquid nisi per individualem materiam individuatum et ab aliis distinctum, ideo oportet quod hoc sit materiale significatum, cum dicitur persona humana. Distinctum vero incommunicabile in natura divina non potest esse nisi relatio; quia omne absolutum est commune et indistinctum in divinis. Relatio autem in Deo idem est secundum rem quod ejus essentia. Et sicut essentia in Deo idem est et habens essentiam, ut Divinitas et Deus; ita idem est relatio et quod per relationem refertur. Unde sequitur quod idem sit relatio et distinctum in natura divina subsistens. Patet ergo quod persona (2) communiter sumpta significat substantiam individuum rationalis nature; persona vero divina formali significatione significat distinctum subsistens in natura divina. Et quia hoc non potest esse nisi relatio vel relativum, ideo materiali significatione significat relationem vel relativum. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod quodcumque aliquid nomen dicitur de multis secundum

(α) copulari. — copula Pr.

(2) divina. — Ad Pr.

eandem formalem et communem significationem, quorum tamen est alia et alia significatio, vel ratio propria, vel materialis, non ideo tale commune nomen dicitur de illis multipliciter aut æquivoce; nec propter diversitatem talium propriarum vel materialium significationum impeditur, nisi aliud interveniat, univocatio talis communis nominis; sicut est in proposito, cum hoc nomen *sacramentum novæ legis* dicatur de matrimonio et aliis sacramentis secundum unam et eandem communem formalem rationem et significationem, licet matrimonium habeat aliqua propria, quæ non conveniunt aliis sacramentis. Et similiter, licet, cum hoc commune *sacramentum* dicatur de matrimonio, interveniat alia suppositio et alia significatio materialis quam cum dicitur de baptismo, confirmatione aut aliis, non tamen propter hoc sequitur quod hoc nomen *sacramentum novæ legis* æquivoce vel minus proprie dicatur de matrimonio quam de aliis sacris Ecclesiæ sacramentis. Unde logica arguentis in hac materia non transcendit in altitudine parvum pontem Parisiensem.

Nunc dicendum restat ad singulas ejus rationes in particulari. Et quidem ad primam respondet Petrus (dist. 26, q. 4), dicens quod « illa quæ exterius aguntur in sacramentis, inquantum ad sacramentum pertinent, sunt signa non naturalia, sed instituta; secundum se autem nihil prohibet ea esse res naturales: sicut aqua, et ablutio aquæ, est res naturalis; sed quod ipsa sit signum abluitionis a peccato, actu non habet a natura, sed tantum aptitudine, a Deo autem actu; quod autem sit causa illius abluitionis, totaliter habet a Deo. Et similiter, consensus et verba secundum se sunt a natura et jure naturali; sed secundum quod sunt sacramenta, a Deo. Nam conjunctio maris et femine non habet a natura quod actu significet conjunctionem Christi et Ecclesiæ; alias quicumque sciret istam, sciret illam, sicut videns fumum cognoscit ignem; ejus contrarium apparet in Judæis et Saracenis vel Paganis, in quibus sunt matrimonia, et non fides. Immo Adam in hoc non cognovit mysterium Christi et Ecclesiæ, nisi spiritu prophetiæ. Et multo minus ex natura sua habent quod sint causa gratiæ. Unde nec ante novam legem habuerunt, quamvis haberent rationem signi. A divina igitur institutione habent, ea quæ in matrimonio geruntur, quod sint sacramentum, et id unde formaliter sunt sacramentum; sed id quod sunt materialiter, habent a natura, sicut aqua, oleum et chrisma; quia assumere aliquid in materiam sacramenti non tollit ejus naturam, sed dat ei novam efficaciam. » — Hæc Petrus. — Et concordat dictis sancti Thomæ; prima distinctione hujus, q. 1, art. 1, q. 5, in solutione quarti, ubi sic dicit: « Res sensibilis secundum prædictam similitudinem ex naturali proprietate pluribus est conformis. Et ideo, quantum est de se, æqualiter potest quodlibet illo-

rum significare. Ad hoc ergo quod ad unum determinetur, et sit certa sua significatio, oportet quod accedat institutio, quæ determinet ad unum. Et sic representatio quæ est ex similitudine naturalis proprietatis, importat aptitudinem quamdam ad significandum; sed determinatio et complementum significationis est ex institutione. » — Hæc ille.

Veruntamen apparet mihi quod per prædicta non plene satisfacit rationi Durandi. Quia prædicta non ostendunt quomodo matrimonium ex divina institutione sit signum sacræ rei contentæ in hoc sacramento, sed solum quomodo est signum rei sacræ non contentæ, scilicet conjunctionis Christi et Ecclesiæ. Et ideo scienda sunt duo: primo, quæ sit res significata et contenta; secundo, quomodo matrimonium ex institutione significet talem rem sacramentam. Pro primo sciendum quod sanctus Thomas, præsentī distinctione, q. 2, art. 1, in solutione quarti, sic dicit: « Unio Christi et Ecclesiæ non est res contenta in hoc sacramento, sed res significata et non contenta; et talem rem nullum sacramentum efficit; sed habet aliam rem contentam et significatam, quam efficit, ut dicitur. Magister autem posuit rem non contentam: quia erat hujus opinionis, quod non haberet aliquam rem contentam. » — Hæc ille. — Et, in solutione quinti argumenti, subdit: « In hoc sacramento sunt illa tria: quia sacramenta tantum sunt actus exterius apparentes; sed res et sacramentum est obligatio quæ innascitur viri ad mulierem ex talibus; sed res ultima contenta est effectus hujus sacramenti; non contenta autem est res quam Magister determinat. » — Hæc ille. — Verum quia dici potest quod illa obligatio, quæ est res et sacramentum, naturaliter significatur per verba consensum exprimentia, et non ex divina institutione, ideo nondum est plene satisfactum. Ideo, secundo loco, sciendum est quod talis obligatio, quæ est res et sacramentum, significatur per exteriora naturaliter, ut est obligatio, sicut bene probat arguens; sed non significatur naturaliter, sed solum ex divina institutione, inquantum est sacra, et actu sacrans hominem. De hoc, in simili, sanctus Thomas, 3 p., q. 60, art. 2, sic dicit: « Signa dantur hominibus, quorum est per nota ad ignota pervenire. Et ideo proprie dicitur sacramentum, quod est signum alicujus rei sacræ ad homines pertinentis: ut scilicet proprie dicatur sacramentum, secundum quod nunc de sacramentis loquimur, quod est signum rei sacræ, inquantum est sanctificans hominem. » — Hæc ille. — Item, in solutione primi argumenti, sic dicit: « Creatura sensibilis significant quid sacrum, scilicet sapientiam et bonitatem divinam, inquantum sunt in seipsis sacra; non autem inquantum nos per ea sanctificamur. Et ideo non possunt dici sacramenta, secundum quod nunc loquimur de sacramentis. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, in quolibet

sacramento novæ legis, ea quæ exterius aguntur, significant ex institutione divina aliquod sacrum ut sacrans et contentum in ipso sacramento; qualem significationem non habet ex naturali proprietate. Consimile dicit, prima distinctione (α) hujus, q. 1, art. 1, q^{1a} 1, in solutione secundi, ubi sic dicit: « Res sensibiles non sunt signa divinorum ut sunt sacramentia, sed ut sunt in seipsis sacra. Sacramentum autem debet intelligi signum rei sacræ ut est actu sacrans. Et ideo non oportet quod omnes res sensibiles sint sacramenta. » — Hæc ille. — Item, in solutione tertii, sic dicit: « Quamvis serpens æneus esset signum rei sacræ sacramentis, non tamen inquantum sacrans est actu: quia non ad hoc adhibebatur ut aliquis sanctificationis effectus perciperetur, sed solum effectus exterioris curationis. Et similis est ratio de imagine crucis, quæ ponitur tantum ad representandum. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod dictum fuit. Secundo, sequitur quod, si matrimonium non aliter sit sacramentum nisi quia est rei signum, modo quo dicit arguens, tunc non plus habet rationem sacramenti quam sacramenta veteris legis, aut quam serpens æneus, vel imago crucifixi; quod falsum est, quia tunc non deberet plus connumerari sacramentis novæ legis quam prædicta.

Ad secundum respondet Petrus (ibid.), dicens quod « matrimonium habet formam distinctam a materia: quia verba sunt forma, et contrahentes sunt materia. Nec distinguitur hic materia *in qua*, id est, suscipiens, et materia *ex qua*, sicut in Eucharistia et aliis. Quia matrimonium est contractus personarum, et non rerum, ut dicunt iuristi. Unde, sicut in contractibus rerum, res que transferuntur per conventionem (β) ipsam, sunt materia, sic corpus quod transfertur quoad potestatem, est materia in matrimonio: quia cum dico, *Accipio te in meam*, quasi transfero corpus meum in potestatem. Et sicut cum aliquis vendit se ad pretium participandum, est vera venditio, et tamen venditio requirit materiam distinctam a forma, quæ est expressio consensus, quia ipsemet qui transfert seipsum, est illa materia; ita et hic. — Vel potest dici quod, sicut in Eucharistia est duplex forma, et duplex materia, unum tamen sacramentum; sic et hic, cum dicitur, *Accipio te in meam et do tibi meipsum in virum*, est una forma, scilicet verba, et una materia *ex qua*, scilicet ipse qui loquitur, vel corpus ejus, et alia materia *in qua*, id est, objectum in quod transit, sicut cum dico, *Hoc est corpus meum*; et ulterius, quando illa ait, *Accipio te in meum et do tibi me in uxorem*, est forma verbum, et materia *ex qua* ipsa loquens, et materia *in qua* recipiens. Et sic diversis respectibus unum est formale respectu alte-

rius. » — Hæc Petrus, et satis probabiliter. — Sed in aliquibus non videtur sequi viam sancti Thomæ, sicut in hoc quod dicit materiam in sacramento esse ipsas personas, vel corpora contrahentium. Nam sanctus Thomas, presenti distinctione, q. 2, art. 1, arguit sic, secundo loco: « Sacramentum, secundum Hugonem (*de Sacramentis*, lib. 1, part. 9, cap. 2), est materiale elementum. Sed matrimonium non habet pro materia aliquod materiale elementum. Ergo non est sacramentum. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod sacramentum matrimonii perficitur per actum ejus qui sacramento illo utitur, sicut pœnitentia. Et ideo, sicut pœnitentia non habet aliam materiam nisi ipsos actus sensui subjectos, qui sunt loco materialis elementi, ita est de matrimonio. » — Hæc ille.

Dicitur ergo ad argumentum, quod bene probat quod materia, et elementum extrinsecus appositum, in sacramento matrimonii et in aliis æquivoce dicitur, et non univoce, si loquamur de propria ratione hujus vel illius materiæ, et de significato materiali elementi et materiæ sacramenti. Sed, loquendo de communi et formali significato elementi et materiæ sacramentalis, non est ibi æquivocatio, sed sufficiens univocatio. Quod patet: quia communis et formalis significatio elementi sacramentalis, est quod sit visibilis forma invisibilis gratiæ; hoc autem commune est materiæ omnium sacramentorum. De hoc beatus Thomas, prima distinctione hujus, q. 1, art. 1, in solutione quintæ quæstionculæ, quæ est: Utrum diffinitio Hugonis de sancto Victore, quæ est talis: *Sacramentum est corporale vel materiale elementum, extrinsecus oculis suppositum, ex institutione significans, ex similitudine representans, ex sanctificatione invisibilem gratiam continens*, sit competens. In solutione enim illius quæstionculæ, sic dicit: « Dicendum quod diffinitio Hugonis de sancto Victore eadem est cum diffinitione quam Magister ponit in littera; hoc excepto, quod addit causam significationis, quæ est institutio, et causam efficientiæ, quæ est sanctificatio. Idem est enim dictum, *materiale elementum extrinsecus oculis suppositum, ex institutione significans*, quod *invisibilis gratiæ visibilis forma*; et *ex similitudine representans*, idem est ei (α) quod dicitur, *ut imaginem gerat*; et *ex sanctificatione invisibilem gratiam continens*, idem est ei quod dicitur, *ut causa existat*. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit: « Elementum accipitur communiter pro quolibet corporali visibili, sive sit elementum simplex, sive elementatum. Et utitur tali modo loquendi, propter verbum Augustini, qui dicit (in Joan., tract. 80): *Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum*. In baptismo enim, qui est sacramentorum janua, mate-

(α) distinctione. — Om. Pr.

(β) conventionem. — conjunctionem Pr.

(α) idem est ei. — id enim Pr.

ria est elementum simplex. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, licet materiale elementum quod applicatur matrimonio, vel opus operatum extrinsecus appositum suscipientibus matrimonium, sit alterius rationis proprie et distincte quam materiale elementum quod applicatur exterius in aliis sacramentis, et applicatio fiat per alios applicantes, et tam in presentia quam in absentia, et alio modo, secundum locum vel tempus et huiusmodi circumstantias, ex hoc non impeditur univocatio sacramenti huius ad alia : quia omnia conveniunt in una communi ratione sacramenti, et in uno formali significato; licet differant quantum ad proprias rationes et significata materialia, et quantum ad id quod supponitur per nomen. Cujus ratio patet ex predictis.

Dicitur ulterius, quod, posito quod illa diffinitio sacramenti quam ponit Hugo, non competere uni-voce matrimonio et aliis sacramentis, sufficit quod diffinitio quam ponit Magister (4. *Sentent.*, dist. 1), univoce dicatur de illis, scilicet quod *sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma, ita ut ejus imaginem gerat, et causa existat*. Et ideo non oportet multum curare de diffinitione Hugonis in proposito : quia est fallacia consequentis arguere negative ab illa diffinitione ad diffinitionem sacramenti in communi. Et sic patet ad omnes replicas inductas contra solutionem in argumento recitam.

Utrum autem in hoc sacramento idem sit forma et materia diversis respectibus, vel ipsa verba contrahentium sint tantum forma, et alii actus exteriores sint materia, non multum variat propositum : quia utrumque videtur satis probabile. Tamen de hoc aliquid dicetur in sequentibus, potissime in solutione septimi.

Ad tertium, negatur minor. Dicitur enim quod matrimonium confert gratiam non habenti, nisi ponat obicem. Nec valet probatio in oppositum. Quia non sola illa sacramenta quæ ordinantur ad remissionem culpæ, conferunt gratiam non habenti; immo alia, ut patet de Eucharistia, ordine, confirmatione. Et generaliter de ratione sacramenti novæ legis est quod sit invisibilis gratiæ visibilis forma, ita ut ejus imaginem gerat, et causa existat. Et de hoc videbitur in solutione argumentorum contra secundam conclusionem. Unde illa probatio nihil valet.

Dicitur secundo, quod matrimonium auget gratiam prius habenti. Nec valet huius improbatio, expresse falsum assumens, scilicet quod continentibus existentibus in gratia, et postea nubentibus, gratia non augeatur. Et cum dicitur quod melius est continere quam nubere, etc., — parum valet ad propositum : quia Apostolus ibi facit comparationem inter duos status, vel duo genera actuum, vel duas partes castitatis et temperantiæ; non autem

inter unum statum et sacramentum, potissime quoad causalitatem gratiæ. Sacramentum enim matrimonii confert aliquam gratiam ex opere operato; quam non confert status continentie illo modo, licet mereatur gratiam ex opere operante majorem quam status nuptialis. Quod qualiter fiat, ostendit sanctus Thomas, presenti distinctione, q. 2, art. 3. Arguit enim sic, tertio loco : « Gratia ordinata contra vulnus peccati necessaria est omnibus habentibus illud. Sed in omnibus invenitur concupiscentiæ vulnus. Si ergo in matrimonio detur gratia contra vulnus concupiscentiæ, deberent omnes homines matrimonium contrahere; et sic esset valde stultum a matrimonio abstinere. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum quod illa ratio procederet, nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi. Adhibetur autem majus remedium per opera spiritualia, et carnis mortificationem, ab illis qui matrimonio non utuntur. » — Hæc ille. — Item, quarto loco, arguit sic : « Infirmitas non accipit medicamentum ab eodem a quo accipit intensionem. Sed concupiscentia intenditur per actum matrimonii : quia, sicut dicit Philosophus (3. *Ethicorum*, cap. ult.), insatiabilis est concupiscentiæ appetitus, et per operationem congruam augetur (x). Ergo in matrimonio non confertur remedium gratiæ contra concupiscentiam. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum quod contra concupiscentiam potest præstari remedium dupliciter. Uno modo, ex parte ipsius concupiscentiæ, ut reprimatur in sua radice; et sic remedium præstat matrimonium per gratiam quæ confertur in eo. Alio modo, ex parte actus. Et hoc modo dupliciter. Uno modo, ut actus ad quem concupiscentia inclinat, turpitudine careat; et hoc præstat per bona matrimonii, quæ honestant carnalem concupiscentiam. Alio modo, ut actus turpitudinem habens impediatur; quod fit ex ipsa natura actus : quia, dum concupiscentiæ satisficit in actu conjugali, ad alias concupiscentias non ita incitat; propter quod dicit Apostolus (1. *Corinth.* 7, v. 9) : *Melius est nubere quam uri*. Quamvis enim opera concupiscentiæ considerata secundum se nata sint concupiscentiam augere, tamen, secundum quod ratione ordinantur, ipsam reprimunt : quia ex similibus actibus similes relinquuntur habitus et dispositiones. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, licet actus continentis sint efficaciores ad concupiscentiam reprimendam quam actus matrimonialis, nihilominus sacramentum matrimonii confert gratiam ex opere operato reprimentem concupiscentiam; quam non haberet continens antequam nuberet, et quam continentie status non conferebat. Item, sicut dicit sanctus Thomas, 2^a 2^m, q. 152, art. 4, in solutione

(x) augetur. — Om. Pr.

secundi: « Licet virginitas sit melior quam continentia conjugalis, potest tamen conjugatus esse melior quam virgo, duplici ratione. Primo quidem, ex parte ipsius castitatis: si scilicet illè qui est conjugatus, habeat animum magis paratum ad virginitatem servandam, si oporteret, quam illè qui est actu virgo. Unde Augustinus instruit virginem, in libro *de Bono conjugali* (cap. 22), ut dicat: *Ego non sum melior quam Abraham; sed ut dicat: Melior est castitas coelibum quam castitas nuptiarum.* Et rationem postea subdit, dicens: *Quod enim ego nunc ago, melius illi egissent, si tunc agendum esset; quòd autem illi egerunt, ego non sic agerem, etiam si nunc agendum esset.* Secundo, quia forte ille qui non est virgo, habet aliam excellentiorem virtutem. Unde Augustinus, in libro *de Virginitate* (cap. 44): *Unde scit virgo, quamvis sollicita quæ Dei sunt cogitet, ne forte, propter aliam incognitam sibi infirmitatem, non sit matura martyrio; illa vero mulier cui se præferre gestiebat, jam possit bibere calicem Dominiæ passionis?* » — Hæc ille. — Item, in solutione primi, sic dicit: « Meritum non solum pensatur ex genere actus, sed magis ex animo operantis. Habuit autem Abraham animum sic dispositum, ut paratus esset virginitatem servare, si esset tempori congruum. Ex quo meritum continentie conjugalis in ipso æquatur merito continentie virginalis in Joanne, respectu præmii substantialis, non autem respectu præmii accidentalis. » — Hæc ille.

Petrus vero de Palude (dist. 26, q. 4) ad hoc argumentum in virtute sic respondet, dicens quod « per matrimonium homo non excidit a statu perfectionis, sed per actum matrimonii; ut patet in beata Virgine, cujus perfectio non est imminuta per matrimonium. Vel dicendum quod sacramenta subveniunt homini secundum omnem statum. Pœnitentia enim non facit hominem decedere a gratia vel perfectione; sed, supposito quod exciderit, pœnitentia ipsum excipit, ne damnetur. Et sic, sicut pœnitentia, licet non sit nisi peccantium et de peccatis, non tamen propter hoc facit peccare, sed, quantum est possibile, supposito peccato, facit ad innocentiam redire; sic matrimonium, licet quoad actum suum non sit nisi imperfectorum, et cum imperfectione, tamen, hoc supposito, quantum possibile est, facit ad perfectionem tendere, et minus ab ea declinare. » — Hæc ille, et bene, præter hoc quod dicit, quod actus matrimonii non est nisi imperfectorum. Hoc enim falsum est, ut patet ex dictis. Sed bene verum est quod talis actus pro tempore isto repugnat statui perfectionis. Quia, ut dicit sanctus Thomas, 2^a 2^m, q. 184, art. 4, in statu perfectionis proprie dicitur esse aliquis, « non ex hoc quod habet actum dilectionis perfectæ, sed ex hoc quod obligat se perpetuo, cum aliqua solemnitate,

ad ea quæ sunt perfectionis (α). Contingit etiam quod aliqui se obligant, qui non servant, et aliqui implent ad quod non se obligaverunt: ut patet, Matth. 21 (v. 28 et seq.), de duobus filiis, quorum unus patri dicenti, *Operare in vinea*, respondit, *Nolo*, postea abiit, alter respondens ait, *Eo*, et tamen non ivit. Et ideo nihil prohibet aliquos esse perfectos; qui non sunt in statu perfectionis; et aliquos esse in statu perfectionis, qui non sunt perfecti. » — Hæc ille. — Patet ergo quod nec matrimonii sacramentum, nec actus ejus, derogat nec repugnat de per se perfectioni, quæ consistit in perfecta dilectione Dei et proximi; sed statui perfectionis derogat, secundum communem cursum, non sacramentum matrimonii, sed actus ejus; et quod argumentum solum concludit ex dicto Apostoli, quod potior est castitas continentis quam conjugis, non autem quod sit perfectior charitas vel gratia, quia perfectio non consistit essentialiter in castitate, sed in charitate, ut patet ex dictis sancti Thomæ, ubi supra (2^a 2^m, q. 184, art. 1 et 3); nec virginitas est potissima virtutum, sed potissima pars temperantiæ vel castitatis dici potest, ut dicit sanctus Thomas, ubi supra (2^a 2^m, q. 152, art. 5).

Ad quantum respondet Petrus (dist. 26, q. 4), dicens quod « in illis sacramentis quæ habent pro materia vel forma aliquid non subjectum humano statuto, humanum statutum nihil potest mutare, sicut est in baptismo et Eucharistia: non enim non aqua fit aqua, nec non panis, aut e contra, humano verbo. Sed in illis sacramentis in quibus materia et forma fundantur super illud quod jure naturali subjacet statuto humano, sicut fundamentum potest mutari per hominem, ita et fundatum. Et sic est hic. Quia matrimonium prout est sacramentum novæ legis, præsupponit matrimonium prout est quidam contractus personarum de jure naturali, et postea superaddit illud quod est proprium sacramento novæ legis, scilicet significationem et causalitatem. Si autem matrimonium non esset sacramentum, subesset statuto humano, sicut et contractus rerum. Homo enim, quod est, communitatis est; etiam debet se exponere morti pro republica, si oportet. Unde, sicut statutum humanum potest facere quod non valeat alienatio per se facta de rebus ejus, ut puta facta a furioso, prodigo vel minore; ita et potest facere quod non valeat alienatio de seipso. Sicut enim servus non potest dare id quod habet, ita nec seipsum dare vel vendere sine domini voluntate; sic et homo, qui est membrum (β) communitatis, contra justam ordinationem rectoris non potest se dare in servum vel vasallum, nec per consequens in maritum. Sicut ergo pistor potest mutare materiam sacramenti Eucharistiæ,

(α) perfectionis. — imperfectionis Pr.

(β) qui est membrum. — Om. Pr.

quia illa materia est panis, et ipse potest facere de pane non panem, et e converso; sic, quia in matrimonio est homo potens dare potestatem corporis sui, Ecclesia, quæ potest hanc potestatem habenti auferre, et cui abstulit rursus dare, potest sic per accidens mutare materiam sacramenti. Sicut etiam, quia materia confirmationis et extremæ unctionis est oleum consecratum, et chrisma consecratum consecratione per Ecclesiam celebrata, sine determinatione ritus a Christo, potest, ex parte consecrationis sibi subjectæ, Ecclesia materiam mutare; quia potest de oleo consecrato facere non consecratum, per solam admixtionem, et similiter de chrismate; et similiter potest statuere quod oleum desineret esse consecratum. Sed in consecratione Episcopi, quæ sacramentum est, creduntur aliqua verba esse substantialia, et a Christo tradita, quæ mutari non possunt quoad substantiam. » — Hæc ille, et bene, concorditer sancto Thomæ, trigesimaquarta distinctione hujus, q. 1, art. 1, in solutione quarti, ubi sic dicit: « Personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod sunt contra legem qua matrimonium statuitur. Matrimonium autem, inquantum est in (α) officium naturæ, statuitur lege naturæ; inquantum est sacramentum, statuitur jure divino; inquantum est in officium communitatis (β), statuitur lege civili et Ecclesiæ. Et ideo ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona ad matrimonium effici illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis, quæ sunt sacramenta tantum. Sed quia lex naturalis secundum diversos status recipit diversas determinationes, et jus positivum etiam variatur secundum diversas hominum condiciones, in diversis temporibus diversas personas illegitimavit. » — Hæc ille. — Item, dist. 40, q. 1, art. 4, in solutione secundi, sic dicit: « Matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam in officium. Et ideo magis subjacet ordinationi ministrorum Ecclesiæ quam baptismus, qui est sacramentum tantum: quia, sicut contractus et officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus et officia spiritualia lege Ecclesiæ. » — Hæc ille.

Ad quintum respondet Petrus (dist. 26, q. 4), quod « matrimonium, prout est sacramentum novæ legis, imprimit ornatum, qui vocatur vinculum, vel nexus, et non solum est relatio rationis, sed res absoluta, disponens ad gratiam, prout habet spiritualiter perficere, ut sciat vas suum possidere, etc. (1. *Thessal.* 4, v. 4). Unde, sicut, si confirmetur quis vel ordinetur ante baptismum, non imprimatur character, et ideo non est sacramentum, et (γ) nihil est actum, sed, si velit recipere characterem,

(α) in. — Om. Pr.

(β) a verbis *statuitur lege naturæ usque ad communitatis*, om. Pr.

(γ) ideo. — Ad. Pr.

totum est iterandum; ita per matrimonium contractum ante baptismum, nihil reale est impressum; et sic non est formaliter et propriè sacramentum, quod semper realem effectum habet. Sed si post baptismum de novo consentiant, vel in primo consensu persistent, tunc imprimitur ornatus ille, et gratia, nisi ponant obicem. Et sic matrimonium non est sacramentum ante baptismum, sicut nec aliud, licet concurrant essentialia sacramenti: sicut etiam, quamvis omnia concurrant ad confirmationem et ordinem ante baptismum, quæ post, non est ordo nec confirmatio, quia subjectum omnis sacramenti novæ legis alterius a baptismo est homo baptizatus; unde, sicut si fieret bruto quidquid fit homini in confirmatione et ordinatione, nihil esset actum, sic de non baptizato. Sed quia matrimonium, præter hoc quod est sacramentum, est aliquid aliud, sicut ante baptismum esset vera unctio olei vel chrismatis, sed non confirmatio vel ordo, et si confirmatio esset æquivocum ad utrumque, tunc esset confirmatio uno modo, alio modo non; sic, quia matrimonium est nomen contractus et nomen sacramenti, ideo est verum matrimonium ante baptismum, prout dicit contractum personarum, sed non prout dicit sacramentum. Quod autem dicit Augustinus (*de Bono conjugali*, cap. 18), quod baptismus non solvit bigamiam, quia *de sacramento agitur, non de peccato* (α), accipit sacramentum materialiter et aptitudinaliter, non formaliter et actualiter. Hoc autem patet sic: quia, si conjugum infidelium unus convertatur ad fidem sine alio, conversus potest contrahere; ergo non erat inter eos reale vinculum, quod fuisset, si post baptismum contractum fuisset. Unde matrimonium esse ratum post baptismum, ponit aliquid absolutum, et non purum ens rationis, quale solum erat per matrimonium ut est aliquid humanum. » — Hæc Petrus, et bene. — Cum autem replicat arguens contra hoc, et contra responsionem ibi datam, quod tale matrimonium non est magis sacramentum post baptismum quam prius, quia in omni sacramento opus est novo facto, etc.; — dicitur quod verum est, accipiendo factum communiter pro quacumque actione, immanente vel transeunte. Et ideo, in casu argumenti, oportet quod tales habeant novum consensum, vel novam electionem et approbationem antiqui consensu, et novam expressionem consensu per verba vel aliud æquipollens verbis; aliter enim solus baptismus non faceret matrimonium antiquum esse denno sacramentum novæ legis. — Cum autem dicit ulterius, quod matrimonium fuit ante omnem legem, etc., — solutum est prius (ad quartum); quia verum est prout matrimonium dicit officium vel contractum, non autem prout est sacramentum. — Quod autem dicit, quod est præcise de dictamine

(z) Cfr. can. 2, Dist. XXVI.

rationis naturalis, etc., — solutum est supra (ad primum): quia hoc penitus falsum est; non enim naturali ratione, sed fide tenetur quod matrimonium ordinetur ad reprimendum concupiscentiam, et conferat gratiam, et multa alia, de quibus supra (ad primum et ad tertium) dictum fuit. — Utrum autem sit verum quod dicit Petrus, de illo ornatu (α) absoluto disponente ad gratiam, dubium est. Sed de hoc videbitur in sequentibus.

Ad sextum respondet Petrus (dist. 26, q. 4), dicens quod major illius est neganda: quia necessitas non facit sacramentum ministrari a non sacerdote. Quia baptizatus in mortali moriens attritus plus indiget poenitentia quam catechumenus sanus baptismo: quia nec est in periculo mortis, et, si moreretur, salvaretur baptismo flaminis; iste autem, nisi vi clavium attritio fiat sibi contritio, damnabitur. Et si dicatur quod hoc accidit, quia potest conteri, si vult, — non valet. Quia ponatur quod postquam est confessus attritus, non contritus, laico, perdit usum rationis; tunc non potest conteri. Nec potest ei subveniri nisi per absolutionem: quia nec potest communicare, quia nec vult os aperire, vel non habetur Eucharistia; vel non potest inungi, quia deest sacerdos; tunc ergo ita est ei necessaria absolutio, sicut parvulo baptismus. Et tamen non potest absolvi a non sacerdote, cum tamen parvulus possit baptizari a non sacerdote. Hoc ergo non est solum propter necessitatem. — Præterea, plus debet faveri necessitati communitatis, quam necessitati unius personæ. Sed ordo, qui est necessarius communitati, in nulla necessitate potest conferri nisi ab ordinato: puta, si non esset in mundo aliquis Episcopus, nec aliquis sacerdos, non posset fieri Episcopus nec sacerdos a non Episcopo. Ergo causa illius non est necessitas. — Dicendum est ergo, quod illud sacramentum, cujus tota efficacia est ex materia et forma, non ex potestate ministri, illud potest conferri ab alio quam a ministro Ecclesie, in necessitate, et extra necessitatem, licet non debeat nisi in necessitate: sicut est de effectu Eucharistiæ in digne (ε) suscipiente; quia tota virtus causandi gratiam est in eo quod suscipitur, et, licet non debeat ministrari nisi a sacerdote, excepta necessitate, nisi tamen sit peccatum impediens a parte suscipientis, tantum sibi valet susceptum a laico quem credit suum curatum, quantum a vero (γ) curato. Ita est de baptismo, cujus tota virtus est materia et forma, et non in ministro; unde etiam extra necessitatem potest, sed non debet ministrari nisi a presbytero. Matrimonium autem est huiusmodi: quia ejus virtus non est in ministro Ecclesie. Et ideo non propter hoc quod non est necessarium (δ) (cum sit

necessarium communitati, sicut baptismus personæ singulari), sed quia virtus ejus non est in ministro Ecclesie, potest ejus essentia haberi sine ministro. Sed forte non debet nisi in facie Ecclesie et per sacerdotem celebrari, si possit haberi. Sin autem, potest sine peccato sine sacerdote contrahi, et non alia sacramenta, loquendo de potestate juris, hoc est, quia fundatur in jure naturali. Cætera vero quinque sacramenta quoad essentialiam perfectionem requirunt virtutem ministri. Unde in nullo casu possunt sine illo celebrari, etiam extrema unctio, quæ non debet dari nisi existenti in articulo necessitatis. » — Hæc ille, et bene.

Potest tamen brevius dici, quod major argumenti solum habet verum quando sacramentum habet aliud pro materia vel forma ab actu suscipientis sacramentum. Sed ubi materia et forma sacramenti non sunt aliud ab actibus suscipientium, tunc non oportet sacramentum ministrari per ministrum Ecclesie; sed ipsemet suscipiens potest conferre sacramentum. Sic autem est in matrimonio, ut dicitur.

Ad septimum patet responsio per prædicta in solutione secundi argumenti. Dicitur enim quod, in sacramento matrimonii, personæ contrahentes sunt loco materiæ, verba vero sunt loco formæ, secundum opinionem Petri. Vel, secundum opinionem sancti Thomæ, actus ipsorum contrahentium sunt loco materiæ et formæ. Quod potest quadrupliciter intelligi. Primo modo, ut dicatur quod verba unius sunt materia, et verba alterius consensum exprimentia sunt loco formæ: non tamen sic quod utrumque sit materia et forma; sed, sicut dicimus quod ultima unitas numeri est formalis ad omnes præcedentes, et aliæ sunt materiales respectu ultimæ, sic, in matrimonio, verba conjugis primo proferentis sunt materia, et verba ultimo proferentis sunt forma. Nec mirum si ultima prolata dicantur formalia, cum sint completiva sacramenti; sicut ultima differentia complet rationem speciei, et ultima syllaba significationem dictionis, vel totius præcedentis orationis; et sic de multis similibus. Alio modo, potest sic intelligi, ut dicatur quod, in sacramento matrimonii, consensus interior expressus aliquo modo, et sensibilis factus, se habet loco materiæ, et verba per quæ exprimitur, sunt loco formæ. Tertio modo, posset dici quod ipse actus loquendi se habet loco materiæ, et verba per illum actum formata et expressa se habent loco formæ: actus enim dicendi differt a verbo dicto realiter, cum primum sit actio, secundum sit qualitas; et subjectum unius quandoque differt a subjecto alterius; nam actus dicendi non est subjective extra dicentem; et tamen verba dicta per totum aerem diffunduntur. Quarto, posset dici quod actus ipse loquendi simul cum verbis dicitur forma, reliqui vero actus concurrentes, præter verba, tenent vicem materiæ. Sed primi duo modi sunt magis ad mentem beati Thomæ: nam, ut supra

(α) ornatus — ordinato Pr.

(ε) digne. — indigne Pr.

(γ) quantum a vero. — quantum a non Pr.

(δ) fit. — Ad. Pr.

recitatum fuit, in solutione secundi, matrimonium non habet aliam materiam nisi ipsos actus contrahentium. Et similiter, dist. 26, q. 2, art. 1, in solutione primi, sic dicit: « Verba quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus sacramenti; non autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale. » — Hæc ille. — Post prædicta omnia, apparet mihi quod multum probabiliter posset sustineri dictum Petri, quoad hoc quod, « in sacramento matrimonii, verba consensum exprimentia sunt loco formæ, corpora autem contrahentium, quæ mutuo in potestatem traduntur, sunt (α) loco materię. Et hoc valet ad explanationem eorum quæ in prima distinctione (q. 4) dicta sunt de rebus et verbis sacramentorum. » — Hæc ille.

Ad octavum responsum est in solutione primi; quia fere idem sunt primum et octavum.

Ad nonum patet ex solutione quarti; quia fere idem sunt nonum et quartum, ut patet.

Ad decimum patet ex solutione tertii.

Ad undecimum respondet Petrus (dist. 26, q. 4), dicens quod « solutiones ibidem recitate non sufficiunt. — Non quidem prima. Quia illud quod confert remedium contra peccatum, gratiam adjutricem conferendo ex opere operato, est sacramentum; cum hoc sit diffinitio ejus. Et hoc competit matrimonio: quia non ex natura actus confert gratiam, licet alias præbeat remedium; sed ex divina institutione habet conferre gratiam adjutricem, ad hoc quod *sciat unusquisque suum vas possidere in honore et sanctificatione* (1. Thessal. 4, v. 4). Nec potest reddi ratio naturalis quare Deus dedit istis verbis quod ex opere operato conferant gratiam magis quam orationi dominicæ, quæ sanctior est, nec confert eam nisi ex opere operante. Nec ipsa benedictio et consecratio virginum, quæ plus sanctitatis videtur habere, confert gratiam ex opere operato, sicut istud. Unde, cum omne sensibile signum a Deo institutum in remedium contra peccatum, conferens gratiam adjutricem ex opere operato, et significans eam, sit sacramentum novæ legis, et matrimonium hæc omnia habeat, secundum theologiam, sequitur quod est proprie sacramentum. — Ad secundam solutionem quam dant, dicendum quod, licet ratio non sit multum efficax (quia multe causæ sunt ecclesiasticæ, quæ non sunt de sacramentis, sed vel de sacramentalibus, vel de aliis), solutio tamen quam dant, quod error circa matrimonium non hedit reipublicam temporaliter in rebus vel personis, non videtur valere: quia hedit reipublicam partus incertus; et bonum matrimonii cedit in bonum civilitatis, et, secundum hoc, est a iure civili (6), prout est in officium civilitatis; et reipublicæ interest dotatas esse mulieres, et conjugatas, ad replendam liberis

civitatem, ff. *Soluto matrimonio*, l. 1; unde leges puniunt spurios et bastardos, nec admittunt ad dignitates. » — Hæc Petrus, et bene, præter hoc quod dicit de consecratione virginum, quod non conferat gratiam ex opere operato. Hujus enim oppositum visum fuit in præcedenti quæstione (α). — Et in veritate, solutio quam Durandus dat ad primam rationem, quæ est sancti Thomæ, derisibilis est: quia, si matrimonium non dat aliter remedium contra concupiscentiam quam ratione actus sui, sine quacunque collatione gratiæ, tunc, sicut recitatum est in probatione secundæ conclusionis, matrimonium novæ legis non plus esset sacramentum quam matrimonium veteris legis, vel quam matrimonium infidelium, quod est erroneum. — De solutione ad secundam rationem non curo, quia non est sancti Thomæ.

§ 2. — AD ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad omnia argumenta contra secundam conclusionem, præter ultimum, dicitur quod juriste frequenter false opinantur in theologica facultate, nisi sint instructi in eadem; sicut econtra puri theologi frequenter false opinantur in materia legum civilium et decretalium, nisi instructi fuerint in eisdem. Et de talibus juristis dici potest illud 1. *de Anima* (t. c. 53), *non convenit tectonicam (6) ingredi in fistulas (7)*. Motivum autem eorum peccat per fallaciam consequentis, vel secundum non causam ut causam. Non enim ideo licet dare pecuniam pro matrimonio contrahendo, quia matrimonium non confert gratiam, ut ipsi putant, sed propter aliud, ut docet sanctus Thomas, vigesimaquinta distinctione hujus, q. 3, art. 2, q^{da} 1, ubi arguit sic, secundo loco: « Matrimonium est quoddam sacramentum. Sed matrimonium aliquando contrahitur interveniente pactione de aliqua pecunia solvenda sine peccato. Ergo sacramenta licite possunt vendi. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod matrimonium non solum est sacramentum, sed etiam nature officium. Et ideo ex illa parte qua est sacramentum, in dispensatione ministrorum Ecclesiæ consistens, non cadit sub emptione. Unde, secundum canones, committit simoniam qui pro benedictione nubentium pecuniam exigit. Sed ex illa parte qua est in officium nature, nihil prohibet pro matrimonio pretium accipere, vel conditionem de re temporali accipienda interponere, sicut nec in aliis officiis civilibus et corporalibus. » — Hæc ille.

Ad dictum Magistri *Sententiarum*, dist. 2, respon-

(α) Cfr. dist. 25, q. 1, art. 3, § 1, II, ad 2um.

(6) *convenit tectonicam*. — *contingit textoriam* Pr.

(7) *fistulas*. — *fistulis* Pr.

(α) *sunt*. — *sint* Pr.

(6) *civili*. — *naturali* Pr.

det sanctus Thomas, in expositione litteræ, ubi sic dicit : « *Quorum alia in remedium*, etc. Sed contra. Quia omnia sacramenta novæ legis sunt in remedium, et conferunt gratiam. Ergo distinctio illa nulla est. — Et dicendum quod ista distinctio sacramentorum sumitur secundum illud ad quod principaliter ordinantur. Quamvis ergo omnia sacramenta (α) aliquo modo gratiam conferant, et in remedium sint, quædam tamen principaliter ordinata sunt in remedium contra aliquem specialem morbum, ut matrimonium contra concupiscentiam; quædam vero de sui prima intentione sunt ordinata ad remedium morbi, et ad gratiam, sicut baptismus, qui est spiritualis regeneratio, per quam vetus homo corrumpitur, et novus generatur; quædam autem, quia gratiam præsupponunt, ordinantur ad gratiæ (β) perfectionem, sicut Eucharistia. Et sic intelligenda sunt verba Magistri. » — Hæc ille.

Cum autem dicit arguens, quod Papa habet penes se scripta juristarum opinantium in matrimonio non conferri gratiam, etc.; — dicitur quod argumentum bene probat quod illa opinio non est contra determinationem Romanæ Ecclesiæ; sed non probat quin sit contra dicta sanctorum doctorum ab Ecclesia approbatorum. Multas autem tales opiniones contrarias dictis sanctorum Ecclesia Romana dissimulat, sicut patet de conceptione Beatæ Mariæ, et multis aliis; cujus causam ignoro. Quod autem opinio juristarum sit contra dicta sanctorum, arguit sanctus Thomas, dist. 26, q. 2, art. 3, dicens : « Augustinus (super Genes. ad litteram, lib. 9, cap. 7) dicit quod matrimonium est ægrotis in remedium. Sed non est ægrotis in remedium, nisi inquantum aliquam efficaciam habet. Ergo habet aliquam efficaciam ad reprimendum concupiscentiam. Sed concupiscentiam non reprimitur nisi per gratiam. Ergo in matrimonio confertur gratia. » — Hæc ille.

De capitulis autem per dictos juristas allegatis, manifeste patet inspicienti ea quod non concludunt propositum eorum, sed omnino impertinenter adducuntur : sicut patet de cap. *Connubia*, et de cap. *Honorantur*, 32, q. 2; ex quibus nullo modo potest haberi quod sacramentum matrimonii non conferat gratiam. Similiter, nec ex cap. *Multi*, nec ex cap. *Sicut*, nec ex cap. *Quidquid invisibilis gratiæ*, etc., quæ allegat Apparatus Decreti super cap. *Honorantur*, 32, q. 2, et ponuntur, 1, q. 1, potest haberi propositum : quia auctoritates sanctorum ibidem adductæ asserunt in aliquibus sacramentis ibidem nominatis gratiam conferri; sed non negant gratiam conferri in aliis; nec in aliquo illorum fit expressa mentio de matrimonio.

(α) omnia sacramenta. — divina Pr.

(β) gratiæ. — Ecclesiæ Pr.

§ 3. — AD ARGUMENTA CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumentum Aureoli. — Ad argumentum Aureoli (α) contra tertiam conclusionem, et ad sequentia, dicitur primo, quod satis probabile est quod ex solo consensu conjugum, qui est subjective in voluntate, nulla relatio realis causetur in corpore illorum. Sed nihil prohibet ex tali consensu et contractu inito in fide Christi secundum formam Ecclesiæ, concurrente virtute divina, causari aliquam relationem realem in anima, vel in aliqua ejus potentia, quæ sit ex institutione divina proxima dispositio ad gratiam gratum facientem. Et hoc videtur esse de mente sancti Thomæ, distinctione vigesimaseptima hujus, q. 1, art. 2, in solutione primæ quæstiunculæ, ubi sic dicit : « In omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio, mediante materiali operatione, quæ eam significat; sicut per ablutionem corporalem in baptismo fit ablutio interior spiritualis. Unde, cum in matrimonio sit quædam spiritualis conjunctio, inquantum matrimonium est sacramentum, et aliqua materialis, secundum quod est in officium naturæ et civilis vitæ, oportet quod mediante materiali fiat spiritualis virtute divina. Unde, cum conjunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum, oportet quod hoc modo fiat matrimonialis conjunctio. » — Hæc ille. — Item, ibidem, arguit sic, primo loco : « Sacramenta non sunt a voluntate humana, sed ab institutione divina. Sed consensus ad voluntatem pertinet. Ergo non est causa matrimonii, sicut nec aliorum sacramentorum. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod sacramentorum prima causa est divina virtus, quæ in eis operatur salutem; sed causæ secundæ instrumentales, sunt materiales operationes, ex divina institutione efficaciam habentes; et sic consensus in matrimonio est causa. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit : « Matrimonium non est ipse consensus, sed unio quædam ordinatorum ad unum, quam consensus facit. » — Hæc ille. — Item, dist. 26, q. 2, art. 3, in solutione secundi, sic dicit : « Sicut aqua baptismi simul cum forma verborum non operatur immediate ad gratiam, sed ad characterem; ita actus exteriores et verba exprimentia consensum, directe faciunt nexum quemdam, qui est sacramentum matrimonii. Et hujusmodi nexus, ex virtute divinæ institutionis, dispositive operatur ad gratiam. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, secundum mentem ejus, consensus conjugum in fide Christi contrahentium matrimonii sacramentum, causat quemdam spiritualement nexum, et quamdam spiritualement conjunctionem et unionem inter illos, quæ principale est in sacramento matrimonii. Cum

(α) argumentum Aureoli. — primum Pr.

autem, secundum eum, forma spiritualis habens esse permanens sine fluxu non possit esse subjective in re corporali, oportet, secundum eum, dicere quod talis relatio nexus et conjunctionis sit in anima rationali. Iterum, cum sacramentum sit quid veraciter reale, oportet quod illa relatio sit realis, habens esse cessante omni actu intellectus creati, potissime cum sit effectus causæ realis, et causa dispositiva ad effectum realem.

II. Ad argumenta Petri de Palude et aliorum. — Ad secundum, quod est Petri, et omnia sequentia, dicitur primo, quod nulla necessitas apparet ponendi talem ornatum absolutum, distinctum a nexu, vinculo et conjunctione relationis, quos ponit sanctus Thomas esse proximam dispositionem ad gratiam. Nec cogit probatio Petri: quia non omnis dispositio est de prima specie qualitatis, secundum doctrinam sancti Thomæ. Quod patet: tum quia aliqua pura privatio potest esse dispositio ad formam, ut patet de remotione obstaculi inter solem et aerem; tum quia ratio propinquitatis potest esse dispositio ad lucem et calorem; tum quia aliqua dispositio quæ est qualitas, est de secunda specie qualitatis, puta character, qui est quedam potentia spiritualis; tum quia figura, quæ est de quarta specie qualitatis, potest esse dispositio ad agendum et patiendum. Potissime, in proposito, illud quod est dispositio, non ex natura rei, sed ex divina institutione, potest esse indifferenter absolutum vel respectivum. Verumtamen verisimile est quod, præter tatem ornatum relativum, imprimatur aliqua qualitas divinitus fundans illum realem respectum. Et ad hoc videtur declinare sanctus Thomas, dist. 31, q. 1, art. 3, in solutione quinti argumenti, ubi sic dicit: « In sacramentis in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales; sed in matrimonio, ad actus corporales. Unde matrimonium, ratione potestatis quam in se invicem conjuges accipiunt, convenit cum sacramentis in quibus imprimitur character; et ex hoc habet inseparabilitatem, ut in littera dicitur. Sed differt ab eis, inquantum potestas illa est ad actus corporales; et, propter hoc, non imprimit characterem spirituale. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod per sacramentum matrimonii traditur aliqua potestas, vel potentia. Potentia autem vel potestas nominant aliquid absolutum, potissime potentia quæ est principium actus. Et isto modo posset stare dictum Petri.

Dicitur secundo, quod tale vinculum, sive sit quid absolutum, sive quid relativum, convenientius dicitur esse in anima quam in corpore subjective: quia, licet ordinetur ad reprimendum morbum concupiscentiæ, qui subjective est in corpore, non sequitur quod sit subjective in corpore, sed quod disponat ad gratiam, a qua fluit aliquis effectus in corpore, vel in potentiis appetitivis corpori affixis,

cujusmodi est vis concupiscibilis, et irascibilis, in quas fluit a gratia, existente in essentia animæ subjective, virtus temperantiæ et fortitudinis. Et forte sunt duo nexus: quorum unus, quem dicit materiale, est in corpore vel toto composito subjective; alius vero, quem vocat spirituale, est in anima subjective. Hoc enim videtur sanctus Thomas sentire, dist. 27, q. 1 (art. 2, q^{1a} 1), ut recitatum est in solutione argumenti Aureoli (α) statim præcedentis.

Dicitur tertio, quod non est multum ad præsens propositum, utrum tale vinculum corrumpatur vel desinat esse per mortem, an non. Et, quoad hoc, bene dicit Petrus, quod verisimilius est quod sic.

Ad argumentum contra quæstionem (6) patet solutio per prædicta (7).

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

DISTINCTIONES XXX, XXXI, XXXII.

QUÆSTIO I.

UTRUM MATRIMONIUM BEATÆ MARIE VIRGINIS HABUERIT ALICUA BONA EXCUSANTIA ILLUD

CIRCA trigesimam distinctionem, et aliquas sequentes, queritur: Utrum matrimonium beate Mariæ Virginis habuerit aliqua bona excusantia illud.

Et arguitur quod sic. Quia matrimonium ejus fuit univoce matrimonium cum matrimonio aliarum. Sed matrimonium aliarum habet aliqua bona excusantia, ut patet per Magistrum, distinct. 31. Ergo et matrimonium beate Mariæ Virginis habuit illa.

In oppositum arguitur. Quia, secundum Philosophum, 8. *Ethicorum* (cap. 12), amicitia quæ est inter virum et uxorem, est naturalis, et includit in se honestum, utile et delectabile. Sed illud quod de se est honestum, non indiget aliqua excusatione. Ergo nec matrimonio debent bona excusantia attribui.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

(α) argumenti Aureoli. — primi argumenti Pr.

(6) quæstionem. — conclusionem Pr.

(7) Cfr. præsertim art. 3, § 1, ad 2^{am} et ad 7^{am}.